

IZVJEŠĆE O TEMELJNIM PRAVIMA 2020.

Godina 2019. donijela je i napredovanja i nazadovanja u pogledu zaštite temeljnih prava. U Izvješću FRA-e o temeljnim pravima 2020. daje se pregled važnih promjena i postignuća u tom području te se ističu područja koja još izazivaju zabrinutost. U ovoj publikaciji navode se mišljenja FRA-e o glavnim promjenama u obuhvaćenim tematskim područjima i ukratko iznose dokazi koji potkrjepljuju ta mišljenja. Na taj se način pruža sažet, ali informativan pregled glavnih pitanja povezanih s temeljnim pravima s kojima se suočavaju EU i njegove države članice.

MIŠLJENJA FRA-e

1 [FOKUS]

Deset godina primjene:
ostvarivanje punog potencijala
Povelje

4

Jednakost i nediskriminacija

7

Rasizam, ksenofobija i srodni
oblici nesnošljivosti

9

Jednakost i uključivanje Roma

11

Azil, vize, migracija, granice i
integracija

13

Informacijsko društvo, privatnost i
zaštita podataka

15

Prava djeteta

17

Pristup pravosuđu

19

Napredak u provedbi Konvencije
o pravima osoba s invaliditetom



Rukopis dovršen u travnju 2020.

Ni Agencija Europske unije za temeljna prava ni bilo koja osoba koja djeluje u ime Agencije Europske unije za temeljna prava ne odgovara za moguću upotrebu informacija u nastavku.

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2020.

Print	ISBN 978-92-9474-927-7	ISSN 2467-2572	doi:10.2811/021693	TK-AM-20-001-HR-C
PDF	ISBN 978-92-9474-909-3	ISSN 2467-2807	doi:10.2811/35527	TK-AM-20-001-HR-N

© Agencija Europske unije za temeljna prava, 2020.

Umnožavanje je dopušteno uz uvjet navođenja izvora.

Za svaku uporabu ili reprodukciju fotografija ili druge građe koja nije zaštićena autorskim pravom Agencije Europske unije za temeljna prava, dopuštenje treba zatražiti izravno od vlasnika prava.

© Fotografije:

Naslovnica: © iStock/Joel Carillet; © Gettyimages/FG Trade; © iStock/DNY59; © FRA

Stranica 5.: © iStock/Mixmike

Stranica 6.: © iStock/BalkansCat

Stranica 7.: © iStock/yacobchuk

Stranica 8.: (iznad) © iStock/fizkes; (ispod) © iStock/Fertnig

Stranica 9.: © FRA

Stranica 10.: © iStock/Cylonphoto

Stranica 11., 12. (iznad): © iStock/Joel Carillet

Stranica 12. (ispod): © iStock/dinosmichail

Stranica 13.: © iStock/gorodenkoff

Stranica 15.: © iStock/skynesher

Stranica 17.: © iStock/asiandelight

Stranica 18.: © iStock/Remus Kotsell

Stranica 19.: © iStock/Jovanmandic

Stranica 20.: (iznad) © iStock/lisegagne; (ispod) © hedgehog94 - stock.adobe.com

DESET GODINA PRIMJENE: OSTVARIVANJE PUNOG POTENCIJALA POVELJE

Povelja Europske unije o temeljnim pravima postala je pravno obvezujuća prije 10 godina. Na razini EU-a Povelja je stekla prepoznatljivost i potaknula razvoj nove kulture temeljnih prava. Na nacionalnoj razini postoji manja svijest o Povelji i ona se primjenjuje u ograničenoj mjeri. Poveljom se sve više koriste sudovi, čime dolazi do izražaja utjecaj tog modernog instrumenta, ali je vlade i parlamenti i dalje primjenjuju u maloj mjeri. Na primjer, nema čvrstih naznaka da se redovito provjerava usklađenost nacionalnog zakonodavstva kojim se prenosi pravo EU-a s Poveljom. Vijeće EU-a pozvalo je države članice da redovito razmjenjuju svoja iskustva s Poveljom i u tom smislu ojačaju odgovarajuća nacionalna tijela. Međutim, nije lako točno utvrditi kada se Povelja primjenjuje na nacionalnoj razini, što je osnovna prepreka njezinoj većoj primjeni. Ozbiljna je prepreka tomu i mala osviještenost o njezinoj dodanoj vrijednosti u odnosu na postojeće ustaljene pravne izvore. Pravni stručnjaci koji razumiju Povelju i mogu je provoditi u praksi na nacionalnoj i regionalnoj odnosno lokalnoj razini mogu pomoći u tome da se prošire okviri primjene Povelje i da se poboljša njezina provedba. Stoga je ključno pružiti nacionalnim dionicima specijaliziranije osposobljavanje o primjeni Povelje.

U članku 51. Povelje EU-a o temeljnim pravima od EU-a i država članica zahtijeva se da promiču primjenu njezinih odredbi, ali na nacionalnoj razini u tom pogledu nije mnogo toga poduzeto. U zaključcima Vijeća o Povelji, koji su doneseni u listopadu 2019., države članice poziva se da poduzmu korake u cilju većeg informiranja o Povelji i boljeg osposobljavanja oblikovatelja politika, javnih službenika i pravnih stručnjaka, kao i nacionalnih institucija za ljudska prava, organizacija civilnog društva i drugih boraca za ljudska prava. Svi oni mogu pomoći da se ostvari potencijal Povelje.

Ima prostora za poboljšanja kad je riječ o pružanju relevantnih informacija o Povelji. Zasad ne postoji sintetiziran pregled inicijativa i praktičnih iskustava u provedbi Povelje na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Ne postoji ni jedinstvena referentna točka u upravama država članica koja bi služila za prikupljanje informacija o relevantnim iskustvima i za povezivanje odgovarajućih tijela i pojedinaca kako bi mogli promicati prakse koje imaju potencijal i razmjenjivati iskustva na nacionalnoj razini.



MIŠLJENJE FRA-e 1.1.

Države članice EU-a trebale bi na temelju zaključaka Vijeća o Povelji iz 2019. razmotriti pokretanje inicijativa i politika u svrhu promicanja veće osviještenosti o Povelji i njezine provedbe na nacionalnoj razini. U tu bi se svrhu trebao iskoristiti potencijal svih relevantnih nacionalnih dionika. Inicijative i politike povezane s Poveljom trebale bi se temeljiti na dokazima i oslanjati na redovite procjene primjene Povelje i osviještenosti o njoj u svakoj državi članici. Dokazi se mogu prikupljati u okviru strukturiranih dijaloga među više dionika o primjeni Povelje na nacionalnoj i lokalnoj razini.

Države članice trebale bi razmotriti mogućnost određivanja „kontaktnih točaka za Povelju“ u nacionalnim upravama. Takve bi kontaktne točke nacionalnim ministarstvima mogle olakšati koordinaciju, razmjenu informacija i zajedničko planiranje. Mogle bi služiti i kao veza između nacionalnih uprava i drugih tijela, uključujući tijela koja djeluju u području ljudskih prava i organizacije civilnog društva, a i kao veza između razine EU-a i nacionalnih razina. Usto bi mogle pomoći u otkrivanju nedostataka u sustavu. U kontaktnim točkama mogle bi se sabirati informacije o primjeni Povelje i dijeliti s nacionalnim dionicima u svim relevantnim sektorima te po potrebi s upravama drugih država članica i s institucijama EU-a.

MIŠLJENJE FRA-e 1.2.

Države članice EU-a trebale bi razmotriti mogućnost uvođenja čvršćih nacionalnih postupovnih pravila o pravnom nadzoru i procjenama učinka prijedlogâ zakona kako bi se poboljšala usklađenost s Poveljom. U takvim bi se postupcima trebalo izričito upućivati na Povelju, slično kao što se upućuje na ustavna ljudska prava i, u određenim slučajevima, na Europsku konvenciju o ljudskim pravima (EKLJP).

Nacionalni bi zakonodavci posebnu pozornost trebali posvetiti tome da zakonodavstvo kojim se prenosi pravo EU-a bude potpuno usklađeno s Poveljom.

Europska komisija mogla bi razmotriti dodatne mogućnosti za financiranje službenih institucija za ljudska prava, kao što su nacionalne institucije za ljudska prava, tijela za promicanje jednakosti ili institucije pučkih pravobranitelja, kako bi im se pomoglo da razviju znanje i iskustvo u primjeni Povelje na nacionalnoj razini. To može olakšati njihovu ulogu u pružanju pomoći državama članicama kad je riječ o primjeni Povelje, među ostalim u donošenju zakona i oblikovanju politika te korištenju europskim strukturnim i investicijskim fondovima.

MIŠLJENJE FRA-e 1.3.

EU bi u okviru revizije europske strategije za pravosudno osposobljavanje za razdoblje 2011.–2020. trebao predvidjeti ciljano i praktično osposobljavanje o primjeni Povelje EU-a o temeljnim pravima. Mogućnosti osposobljavanja o Povelji trebale bi se promicati i u okviru drugih politika i programa EU-a kako bi se i pravnim stručnjacima i javnim službenicima, kao i stručnjacima iz službenih nacionalnih institucija za ljudska prava, zajamčila mogućnost da sudjeluju u programima osposobljavanja koji su ponuđeni na razini EU-a i nacionalnoj razini.

Države članice svojim bi sudcima i drugim pravnim stručnjacima trebale nuditi redovito i ciljano osposobljavanje o primjeni Povelje usklađeno s njihovim potrebama. Nacionalne institucije za ljudska prava i njihove mreže na razini EU-a trebale bi imati odgovarajuće kapacitete za osposobljavanje svojeg osoblja o primjeni Povelje.

U zaključcima Vijeća o Povelji donesenima 2019. države članice potiču se da „osiguraju usklađenost s Poveljom u nacionalnim postupovnim pravilima“. Nacionalni zakonodavci dužni su pri unošenju zakonodavstva EU-a u nacionalno pravo pobrinuti se da to bude u skladu s Poveljom. Međutim, u nacionalnim postupovnim pravilima o procjenama učinka i pravnom nadzoru, u usporedbi s onima koje primjenjuje EU, Povelja se rijetko spominje.

Mnoge organizacije civilnog društva koje surađuju s FRA-om na njezinoj Platformi za temeljna prava pozivaju na to da se povećaju sredstva za financiranje osposobljavanja u području Povelje o temeljnim pravima i da EU pruži novi zamah nastojanjima da prikupi informacije o načinu primjene Povelje u državama članicama. Neke od njih pozivaju i na donošenje praktičnih provedbenih smjernica koje bi nacionalnim tijelima mogle pomoći u provođenju prava EU-a u skladu s Poveljom.

Istraživanja koja je provela FRA pokazuju da nacionalne institucije za ljudska prava ne iskorištavaju puni potencijal Povelje. U zaključcima Vijeća donesenima 2019. ističe se njihova „presudn[a] ulog[a] u zaštiti i promicanju temeljnih prava te u osiguravanju poštovanja Povelje“. To uključuje savjetovanje nacionalnih zakonodavaca o budućim zakonima i politikama u tom pogledu. Programi financiranja na razini EU-a i nacionalnoj razini mogu pomoći nacionalnim institucijama za ljudska prava i drugim tijelima koja djeluju u području ljudskih prava u stjecanju znanja i iskustva u vezi s Poveljom.

Da bi mogli djelotvorno primjenjivati Povelju, koja je relativno nov instrument, pravnim stručnjacima i službenicima u javnim upravama treba pružiti posebno osposobljavanje. Mnogi pravni stručnjaci koji su se obrazovali u području prava prije mnogo godina nisu se mogli susresti s Poveljom u svojim obrazovnim programima. Primjena Povelje zahtijeva dobro poznavanje sudske prakse Suda Europske unije (Sud EU-a). Pravni stručnjaci moraju biti upoznati s njome da bi razumjeli kada se Povelja primjenjuje, čini li određena odredba Povelje pravo ili načelo i može li se Povelja primjenjivati u odnosu između pojedinaca (horizontalni izravni učinak) u predmetnom kontekstu.

Pravosudno osposobljavanje rijetko je usmjereno na temeljna prava. Osim toga, mjera u kojoj stručnjaci sudjeluju u dostupnom osposobljavanju uvelike se razlikuje među državama članicama. Istraživanje koje je provela FRA pokazuje da organizacije civilnog društva koje se bave ljudskim pravima rijetko nude osposobljavanje o Povelji i rijetko sudjeluju u takvom osposobljavanju. Od 25 nacionalnih ustanova za pravosudno osposobljavanje kojima se FRA obratila njih manje od polovice navodi da je tijekom posljednjih deset godina bilo ponuđeno više osposobljavanja u pogledu Povelje ili da se povećala svijest o Povelji.

Razmjena iskustava stečenih primjenom Povelje ima ključnu važnost iz dvaju razloga. Prvo, još nije stečeno mnogo iskustva u primjeni Povelje. Riječ je tek o njezinim prvim primjenama. Drugo, mnogi slučajevi u kojima Povelja ima ulogu transnacionalnog su dosega, na primjer oni koji uključuju europski uhiđbeni nalog. Zbog toga je međunarodna razmjena praksi posebno važna.

Vijeće je od svoje Radne skupine za temeljna prava, prava građana i slobodno kretanje osoba (FREMP) nedavno zatražilo da provodi godišnji dijalog o Povelji, što potvrđuje dodanu vrijednost takve razmjene. Ta bi se rasprava temeljila na čvrstim dokazima.



MIŠLJENJE FRA-e 1.4.

Vijeće i države članice EU-a trebali bi se pobrinuti da se redovito ažurira novi modul na portalu „e-pravosuđe“ koji bilježi iskustva i aktivnosti povezane s Poveljom. O tom bi novom alatu također trebali informirati odgovarajuća nacionalna tijela, uključujući nacionalne institucije za ljudska prava, dionike civilnog društva, akademsku zajednicu i strukovna udruženja. Dokazi koji bi se prikupili na toj novoj platformi mogli bi biti temelj za novu razmjenu informacija o Povelji u Radnoj skupini Vijeća za temeljna prava, prava građana i slobodno kretanje osoba (FREMP).

Institucije EU-a i države članice trebale bi tražiti dodatne forume i prilike za razmjenu među sudcima, nacionalnim parlamentima i civilnim društvom u cijelom EU-u. Na primjer, nacionalnim bi parlamentima kao takav forum mogla poslužiti Konferencija odbora za europske poslove (COSAC). Osim toga, razne bi se mreže mogle oslanjati na prijašnja iskustva te se uključiti u redovite dijaloge o Povelji među nacionalnim pravosudnim sustavima. Među njima su Europska mreža za pravosudno osposobljavanje (EJTN), Pravosudna mreža Europske unije (RJEU) i Udruženje državnih vijeća i vrhovnih upravnih sudova Europske unije (ACA). Na odgovarajućim bi se platformama mogle organizirati razmjene među relevantnim organizacijama civilnog društva. Nepravosudna tijela mogla bi se oslanjati na prijašnja iskustva te povesti redovite razmjene u pogledu Povelje preko Europske mreže tijela za promicanje jednakosti (Equinet) i Europske mreže nacionalnih institucija za ljudska prava (ENNHRI). Rezultate takvih razmjena trebalo bi proširiti na odgovarajućim nacionalnim jezicima kako bi se zajamčilo da informacije dođu do relevantnih dionika na nacionalnoj i lokalnoj razini.

2

JEDNAKOST I NEDISKRIMINACIJA

Budući da 2019. nije donesena dugo očekivana Direktiva o jednakom postupanju, pravni okvir EU-a o zabrani diskriminacije još je nepotpun. Međutim, imenovanje nove povjerenice za ravnopravnost i donošenje novih pravnih instrumenata povezanih s europskim stupom socijalnih prava pridonijeli su razvoju programa u području jednakosti. Djelotvornost i neovisnost tijela za promicanje jednakosti, koja čine ključni element okvira politike jednakosti, i dalje su izazivali zabrinutost. EU i države članice poduzimali su inicijative kako bi potaknuli prikupljanje i uporabu podataka o jednakosti, među ostalim provođenjem testova za utvrđivanje diskriminacije. Nacionalne politike jednakosti i zabrane diskriminacije istodobno su dovele do donošenja zakona i akcijskih planova. Nekima je od njih svrha zaštititi posebno ranjive skupine, a drugima poboljšati primjenu zabrane diskriminacije. U nekoliko su država članica poboljšana temeljna prava lezbijki, homoseksualaca, biseksualnih, transrodnih i interseksualnih osoba (LGBTI). Istodobno je u nekim drugim državama članicama zabilježeno nepriznavanje temeljnog prava na nediskriminaciju.

MIŠLJENJE FRA-e 2.1.

Zakonodavac EU-a trebao bi nastaviti istraživati sve mogućnosti za donošenje Direktive o jednakom postupanju bez daljnje odgode s obzirom na stalne dokaze o postojanju diskriminacije na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi i spolne orijentacije u područjima kao što su obrazovanje, socijalna zaštita i pristup robi i uslugama, uključujući one u području stanovanja. Na taj bi se način zakonodavstvom EU-a pružila sveobuhvatna zaštita od diskriminacije u tim ključnim područjima života.



Članak 19. Ugovora o funkcioniranju EU-a (UFEU) čini osnovu za donošenje zakonodavstva EU-a radi suzbijanja diskriminacije na temelju spola, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije. Do sada je Vijeće EU-a donijelo zakonodavstvo kojim se propisuje zaštita od diskriminacije na temelju spola i rasnog ili etničkog podrijetla u ključnim područjima života. Riječ je o zapošljavanju i obavljanju zanimanja, obrazovanju, socijalnoj zaštiti i pristupu robi i uslugama, uključujući usluge u području stanovanja. S druge strane, zaštitu od diskriminacije na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi i spolne orijentacije zakonodavstvo EU-a pruža samo u području zapošljavanja. Zbog toga u pravu EU-a neka od zaštićenih obilježja utvrđenih u članku 19. UFEU-a, odnosno spol i rasno ili etničko podrijetlo, imaju veću razinu zaštite u odnosu na druga takva obilježja – vjeru ili uvjerenje, dob, invaliditet i spolnu orijentaciju.

Europska komisija donijela je 2008. Prijedlog direktive o jednakom postupanju (COM(2008) 426). Njome bi se otklonio taj nedostatak jer bi zaštita od diskriminacije na temelju vjere ili uvjerenja, dobi, invaliditeta i spolne orijentacije obuhvatila i područja obrazovanja, socijalne zaštite i pristupa robi i uslugama.

I u 2019. je bilo nastojanja da se pregovori u Vijeću o tom ključnom pravnom instrumentu pomaknu s mrtve točke. Europska komisija predložila je da se s jednoglasnog odlučivanja prijeđe na odlučivanje kvalificiranom većinom primjenom opće „prijelazne klauzule“ u skladu s člankom 48. stavkom 7. Ugovora o EU-u (UEU). Finsko predsjedništvo Vijeća sazvalo je raspravu ministara o politici kako bi se istražile mogućnosti za napredak. Rasprava je pokazala da mnoge države članice EU-a podržavaju donošenje te direktive, kojom bi se mogli otkloniti nedostaci u zakonodavstvu EU-a i svima zajamčiti pravo na jednako postupanje. Međutim, Vijeće do kraja godine još nije postiglo potreban konsenzus.

Diskriminacija i nejednakosti na temelju raznih osnova i dalje su prisutne u svakodnevnom životu u cijelom EU-u. To potvrđuju rezultati anketa FRA-e, posebno ispitivanje Eurobarometra o diskriminaciji u EU-u i nacionalne studije na temelju testova za utvrđivanje diskriminacije objavljeni 2019. Osobe koje pretrpe diskriminaciju to rijetko prijave ijednom tijelu, na što dosljedno upućuju ankete koje je provela FRA. Situacija je takva unatoč tomu što sve države članice EU-a imaju tijelo za promicanje jednakosti, kao što je propisano Direktivom o rasnoj jednakosti (2000/43/EZ) i većim brojem direktiva o ravnopravnosti žena i muškaraca.

Jedna je od temeljnih zadaća tih tijela za promicanje jednakosti pružiti neovisnu pomoć žrtvama diskriminacije pri podnošenju pritužbi. Kada se žrtvama postavi pitanje zašto nisu prijavile diskriminaciju, odgovor je u većini slučajeva taj da smatraju da se prijavom ne bi ništa promijenilo. To upućuje na postojanje problema u pogledu djelotvornosti, neovisnosti i prikladnosti ljudskih, financijskih i tehničkih resursa kojima raspolažu tijela za promicanje jednakosti. To se odražava i u izvješćima za pojedine zemlje koja je 2019. objavila Europska komisija Vijeća Europe za borbu protiv rasizma i nesnošljivosti (ECRI) u okviru svojeg petog ciklusa praćenja.

Podatci o jednakosti nužni su za oblikovanje politika o zabrani diskriminacije na temelju dokaza, praćenje promjena i ocjenjivanje provedbe zakonodavstva o zabrani diskriminacije. Međutim, kao što je potvrdila Skupina EU-a na visokoj razini za nediskriminaciju, jednakost i raznolikost, države članice EU-a još nemaju koordiniran pristup u prikupljanju i uporabi podataka o jednakosti.

Ta skupina na visokoj razini prepoznaje i druge učestale probleme u državama članicama. Neki su od njih neravnoteža u pogledu osnova diskriminacije i područja života za koje se podatci prikupljaju te nedovoljna savjetovanja s relevantnim dionicima u osmišljavanju i uvođenju načina prikupljanja podataka. Dokument *Guidelines on improving the collection and use of equality data* (Smjernice za unapređenje prikupljanja i uporabe podataka o jednakosti) koji je 2018. donijela ta skupina na visokoj razini pruža konkretne savjete za rješavanje tih problema na nacionalnoj razini.

Podskupina u okviru te skupine na visokoj razini koja je zadužena za podatke o jednakosti, a koju vodi FRA, 2019. je objavila dva dodatna alata. U pregledu praksi u vezi s podacima o jednakosti mogu se pronaći poticajni primjeri provedbe smjernica u praksi. Dijagnostički alat za razvrstavanje izvora podataka može služiti za utvrđivanje područja o kojima nedostaju podatci i kao osnova za uspostavu središnje točke za prikupljanje podataka o jednakosti. Neke države članice EU-a već primjenjuju smjernice i dodatne alate kao temelj za poboljšanja. Iako su smjernice namijenjene državama članicama, po analogiji ih mogu primjenjivati i institucije i tijela EU-a radi boljeg praćenja raznolikosti.



Tijekom godine zabilježena je i veća provedba testova za utvrđivanje diskriminacije kako bi se dobili objektivni dokazi o postojanju diskriminacije. To je koristan dodatak drugim izvorima kao što su ankete o iskustvima s diskriminacijom. Nadalje, više država članica EU-a pridalo je pozornost diskriminaciji na temelju kombinacije ili preklapanja više vrsta osnova – višestrukoj i interseksijskoj diskriminaciji.

MIŠLJENJE FRA-e 2.2.

Države članice EU-a trebale bi se pobrinuti za to da tijela za promicanje jednakosti mogu djelotvorno izvršavati zadaće koje su im povjerene u okviru zakonodavstva EU-a o zabrani diskriminacije. To podrazumijeva da je potrebno osigurati da tijela za promicanje jednakosti budu neovisna i da raspolažu dovoljnim resursima. Pritom bi države članice trebale temeljito razmotriti Preporuku Europske komisije o standardima za tijela za jednakost i revidiranu Opću preporuku politike br. 2 Europske komisije za borbu protiv rasizma i nesnošljivosti.

MIŠLJENJE FRA-e 2.3.

Države članice EU-a trebale bi pojačati napore za ostvarivanje koordiniranog pristupa prikupljanju podataka o jednakosti kako bi im ti podatci mogli služiti kao osnova za oblikovanje politika u području jednakosti i nediskriminacije na temelju dokaza. U tome bi se trebale oslanjati na širok skup alata za prikupljanje podataka, uključujući ankete i testove za utvrđivanje diskriminacije, i razviti strategije za pravilno prepoznavanje situacija u kojima se različite osnove diskriminacije preklapaju ili zajedno javljaju. Pritom bi države članice EU-a trebale temeljito razmotriti Smjernice za unapređenje prikupljanja i uporabe podataka o jednakosti koje je donijela Skupina EU-a na visokoj razini za nediskriminaciju, jednakost i raznolikost. Mogle bi se služiti i alatom za razvrstavanje izvora podataka i zbirkom praksi koji dopunjuju smjernice. Institucije i tijela EU-a trebali bi razmotriti primjenu tih smjernica u okviru vlastitih struktura.

MIŠLJENJE FRA-e 2.4.

Države članice EU-a potiču se da nastave donositi i provoditi konkretne mjere kako bi zajamčile da lezbijke, homoseksualci, biseksualne, transrodne i interseksualne osobe (LGBTI) mogu u potpunosti ostvarivati svoja temeljna prava koja su im zajamčena pravom EU-a i nacionalnim pravom. Države članice trebale bi poduzeti mjere za suzbijanje štetnog učinka homofobnih i transfobnih izjava javnih tijela ili dužnosnika. Države članice trebale bi razmotriti dostupne dokaze o diskriminaciji, uključujući podatke iz druge ankete za LGBTI osobe koju je provela Agencija EU-a za temeljna prava, kako bi utvrdile i na odgovarajući način uklonile nedostatke u njihovoj zaštiti. Posebno bi trebalo poduzeti mjere da se zajamči sigurnost mladih LGBTI osoba u školi.

U veljači 2019. Europski parlament pozvao je Europsku komisiju da donese novi strateški dokument u svrhu promicanja jednakosti LGBTI osoba u predstojećim godinama. On bi se nadovezivao na dokument *List of actions by the Commission to advance LGBTI equality* (Popis Komisijinih aktivnosti za primicanje jednakosti LGBTI osoba) za razdoblje 2016.–2019. Europska komisija u svoj je program rada za 2020. uključila posebnu strategiju za jamčenje jednakosti LGBTI osoba u cijelom EU-u.

Temeljna su se prava LGBTI osoba u 2019. poboljšala u nekoliko država članica. Konkretno, istospolni su parovi dobili veća prava, a zakonima o zabrani diskriminacije izričito su obuhvaćeni rodni identitet ili spolna obilježja.

Međutim, u nekim su državama članicama parlamenti odbili nacrt zakona kojima su istospolni parovi trebali biti zakonski priznati. U nekim je pak državama članicama, kad je riječ o jednakosti LGBTI osoba, umanjeno njihovo pravo na nediskriminaciju ili slobodu okupljanja.

FRA je 2019. provela svoju drugu anketu za LGBTI osobe. Rezultati su pokazali da se LGBTI osobe i dalje suočavaju s diskriminacijom u mnogim područjima života. Europski parlament donio je 18. prosinca

rezoluciju o javnoj diskriminaciji i govoru mržnje protiv pripadnika zajednice LGBTI. U rezoluciji su utvrđene zabrinjavajuće tendencije koje se uočavaju u cijelom EU-u. One uključuju „napade na društvene centre za pripadnike skupine LGBTI u nekoliko država članica, homofobne izjave i govor mržnje usmjeren prema pripadnicima te skupine, osobito u kontekstu izbora, te pravne instrumente koji se mogu primijeniti za ograničavanje slobode medija, obrazovanja i pristupa drugim sadržajima na način kojim se neopravdano ograničava sloboda izražavanja o problemima skupine LGBTI“.



3

RASIZAM, KSENOFOBIIJA I SRODNI OBLICI NESNOŠLJIVOSTI



Devetnaest godina nakon donošenja Direktive o rasnoj jednakosti i jedanaest godina nakon donošenja Okvirne odluke o suzbijanju rasizma i ksenofobije nekoliko država članica još nije pravilno prenijelo i primijenilo relevantno zakonodavstvo EU-a. Europski sud za ljudska prava i nacionalni sudovi određivali su standarde o granicama slobode govora, poticanja na mržnju i govora mržnje. U 2019. na razini EU-a zabilježen je određeni napredak u politici u pogledu antisemitizma, ali se napredak nije u dovoljnoj mjeri odnosio na rasizam i ksenofobiju. Neke su države članice donijele politike za pospješivanje borbe protiv rasizma i poticanje građana da prijave zločin iz mržnje, ali je i dalje teško procijeniti njihov učinak. Prema rezultatima anketa i ispitivanja javnog mnijenja, pripadnici manjina i migranti i dalje su se suočavali s uznemiravanjem, nasiljem te etničkom i rasnom diskriminacijom u raznim područjima života u EU-u. Diskriminirajuće etničko profiliranje nastavilo je biti stalan problem i tijekom 2019., na što upućuje istraživanje u većem broju država članica.

Člankom 1. Okvirne odluke o suzbijanju rasizma i ksenofobije (2008/913/PUP) utvrđuju se mjere koje države članice moraju poduzeti kako bi kaznile namjerno rasističko i ksenofobno ponašanje. Usto, u članku 4. od sudova se zahtijeva da motivaciju predrasudama smatraju otegotnom okolnošću ili da to uzmu u obzir pri određivanju kazni za počinitelje. U uvodnoj izjavi 63. Direktive o pravima žrtava (2012/29/EU) utvrđuje se da, kako bi se poticalo i olakšalo prijavljivanje kaznenih djela, djelatnici koji primaju prijave trebaju biti osposobljeni te treba uspostaviti mjere koje će trećim stranama omogućiti da podnose prijave. Provedba prava EU-a podrazumijeva da se osigura da žrtve i svjedoci mogu prijaviti zločin iz mržnje i da policija utvrdi žrtve zločina iz mržnje i zabilježi postojanje rasističke motivacije u trenutku prijave kaznenog djela.

Nekoliko država članica do 2019. nije u cijelosti i pravilno prenijelo odredbe Okvirne odluke, što pokazuju izvješća međunarodnih nadzornih tijela i organizacija civilnog društva. Europski sud za ljudska prava i nacionalni sudovi određivali su granice u kojima se neprijateljski govor i poticanje na mržnju mogu opravdavati slobodom govora. Neke su države članice utvrdile smjernice za osoblje kaznenopravnih tijela o istrazi i kaznenom progonu zločina iz mržnje. Više njih posvetilo se problemu nedovoljnog prijavljivanja zločina iz mržnje usmjeravajući se na prijave koje podnose treće strane i angažman u zajednici. Međutim, istraživanja FRA-e i druge studije postojano upućuju na to da se zločini iz mržnje i dalje često ne prijavljuju i ne evidentiraju te da se na nacionalnoj razini podatci o zločinima iz mržnje nedovoljno prikupljaju.

MIŠLJENJE FRA-e 3.1.

Države članice EU-a trebale bi u cijelosti i pravilno prenijeti i primijeniti odredbe Okvirne odluke o suzbijanju rasizma i ksenofobije. Osim toga, trebale bi poduzeti potrebne mjere za kriminalizaciju zločina motiviranog predrasudama (zločin iz mržnje) te rasističku i ksenofobičnu motivaciju smatrati otegotnom okolnošću.

Države članice EU-a trebale bi uvesti mjere kojima bi se potaknulo prijavljivanje zločina iz mržnje i njihove žrtve brže usmjerilo na službe za potporu. Usto, trebale bi osigurati da se svaki navodni zločin iz mržnje doista evidentira, istraži i kazneno goni i da se njegovim počiniteljima sudi. To treba učiniti u skladu s primjenjivim zakonodavstvom o ljudskim pravima na nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj razini te na razini EU-a.

Države članice EU-a trebale bi uložiti dodatne napore za sustavno bilježenje podataka o zločinima iz mržnje, njihovo prikupljanje i godišnje objavljivanje. Podatci bi trebali biti raščlanjeni barem prema motiviranosti predrasudama, vrsti zločina te spolu i dobi žrtve i počinitelja, kako bi za tu pojavu države članice mogle pronaći djelotvorna, pravna rješenja te rješenja politike utemeljena na dokazima. Sve podatke trebalo bi prikupljati u skladu s nacionalnim zakonskim okvirima i zakonodavstvom EU-a o zaštiti podataka.

MIŠLJENJE FRA-e 3.2.

Države članice EU-a trebale bi mnogo djelotvornije provoditi svoje mjere i institucijske dogovore za izvršavanje zakonodavstva EU-a i nacionalnog zakonodavstva o zabrani diskriminacije. Države članice posebno bi trebale predvidjeti dovoljno djelotvorne, razmjerne i odvraćajuće sankcije. To može umanjiti prepreke s kojima se etničke manjine i imigranti susreću u pristupu obrazovanju, zaposlenju i uslugama, uključujući one u području stanovanja.

Mjere za borbu protiv potencijalnih predrasuda prema pripadnicima manjinskih etničkih skupina i jamčenje jednakog pristupa tržištu rada i sudjelovanja u njemu mogu biti raznovrsne. To su, među ostalim, uvođenje politika zapošljavanja na temelju anonimizirane prijave; praćenje diskriminirajućih praksi; informiranje i edukacija o nesvjesnim predrasadama; pružanje potpore poslodavcima i socijalnim partnerima u suzbijanju diskriminacije i uklanjanju prepreka sudjelovanju u tržištu rada te osposobljavanje poslodavaca u privatnim poduzećima i javnim službama u pogledu suzbijanja diskriminacije.

MIŠLJENJE FRA-e 3.3.

Države članice EU-a trebale bi izraditi konkretne, praktične smjernice spremne za uporabu kako bi osigurale da policijski službenici pri izvršavanju svojih dužnosti ne provode diskriminirajuće etničko profiliranje. Takve bi smjernice trebala izdati tijela za izvršavanje zakonodavstva te bi ih trebalo uključiti u standardne operativne postupke policije i kodekse ponašanja za policijske službenike. Države članice te bi smjernice trebale sustavno dostavljati službenicima tijela za izvršavanje zakonodavstva koji rade na terenu.

Člankom 21. Povelje o temeljnim pravima zabranjuje se diskriminacija na temelju etničkog podrijetla i rase. Slično tomu, u članku 3. Direktive o rasnoj jednakosti (2000/43/EZ) zabranjuje se svaka diskriminacija na temelju etničkog ili rasnog podrijetla u pristupu obrazovanju, zapošljavanju, uslugama, uključujući one u području stanovanja, i socijalnoj zaštiti, uključujući zdravstvenu zaštitu. Izvješća Europske komisije i međunarodnih nadzornih tijela za ljudska prava pokazuju da države članice moraju uložiti veće napore da bi se odredbe Direktive pravilno provodile. Pripadnici manjinskih etničkih skupina, uključujući migrante, i dalje se u cijelom EU-u suočavaju s diskriminacijom u svim područjima života, a najčešće u traženju zaposlenja i smještaja, kao što pokazuju rezultati istraživanja FRA-e i drugih istraživanja.

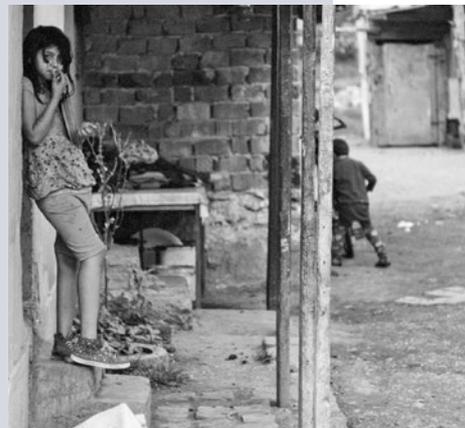


Istraživanje u većem broju država članica pokazuje da se u radu policije i dalje bilježe slučajevi diskriminirajućeg etničkog profiliranja. Takvo profiliranje može dovesti do narušavanja povjerenja u tijela za izvršavanje zakonodavstva. To je i u suprotnosti s načelima iz Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije i drugim međunarodnim standardima, uključujući one utvrđene u Europskoj konvenciji o ljudskim pravima i s njome povezanoj sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava te u Povelji EU-a o temeljnim pravima i Direktivi o rasnoj jednakosti.



4

JEDNAKOST I UKLJUČIVANJE ROMA



Godine 2019. obilježeno je deset godina od donošenja Zaključaka Vijeća EU-a o uključivanju Roma, koji su sastavljeni na prvom sastanku Platforme EU-a za uključivanje Roma. Dokument je sadržavao deset zajedničkih temeljnih načela o uključivanju Roma. U skladu s 4. načelom sve bi politike uključivanja Roma trebale imati cilj da se „Romi uključe u opće društvo (redovne obrazovne ustanove, redovni poslovi i redovne mogućnosti smještaja)” i da se, ondje gdje još postoji, odbaci „njihova djelomična ili potpuna segregacija u obrazovanju ili stanovanju”. Međutim, čini se da deset godina ulaganja napora na razini EU-a te na međunarodnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini nije dovelo do mnogo stvarnih promjena, što pokazuju ankete i izvješća FRA-e te *Izvješće o provedbi nacionalnih strategija integracije Roma za 2019.* koje je objavila Europska komisija. Velik je broj Roma i dalje segregiran u svakodnevnom životu. Izloženi su antagonizmu susjeda koji nisu Romi te nemaju povjerenja u lokalnu i nacionalnu politiku koja ne uključuje djelotvorne mjere za borbu protiv netrpeljivosti prema Romima.

U publikaciji Europske komisije *Guidance for Member States on the use of European Structural and Investment Funds in tackling educational and spatial segregation* (Smjernice za države članice o uporabi europskih strukturnih i investicijskih fondova za rješavanje problema obrazovne i prostorne segregacije) zahtijeva se da se u svim aktivnostima u području stanovanja i obrazovanja na prvom mjestu razmatra načelo desegregacije. U dokumentu se izričito ističe da bi trebalo izbjegavati izgradnju novih obrazovnih ustanova u prostorno segregiranim sredinama.

Nema mnogo dokaza da je od posljednje ankete FRA-e iz 2016. godine postignut napredak u rješavanju problema segregacije u obrazovanju. Romski učenici i dalje pohađaju zasebne razrede ili škole, u nekim slučajevima i segregirane posebne škole, unatoč postojanju paketa alata, smjernica i priručnika o desegregaciji u obrazovanju koje su izdali stručnjaci i organizacije civilnog društva.



MIŠLJENJE FRA-e 4.1.

Države članice EU-a trebale bi pojačati napore za ukidanje segregacije u školama, kao što se zahtijeva u Direktivi o rasnoj jednakosti, kako bi spriječile diskriminaciju na temelju rasnog ili etničkog podrijetla i kako bi se borile protiv netrpeljivosti prema Romima. U tome države članice mogu razmotriti primjenu raznih metoda. Na primjer, mogu preispitati područja obuhvaćena određenim školskim okrugom i razmjestiti romske učenike na način da se izbjegne njihova koncentriranost u određenim školama te istodobno pružiti potrebnu potporu romskim učenicima kako bi poboljšali svoje rezultate u školi i promicati njihovo uključivanje u redovne razrede.



MIŠLJENJE FRA-e 4.2.

Države članice EU-a trebale bi više toga poduzeti kad je riječ o pitanjima stanovanja u okviru nacionalnih strategija za integraciju Roma ili integriranih paketa mjera politike kako bi se pobrinule da svi Romi imaju smještaj primjerenog standarda u nesegregiranim sredinama. U tom bi pogledu države članice mogle razmotriti to da prilagode nacionalne programe reformi u europskom semestru na način da u njih uključe mjere za rješavanje problema krajnje stambene nezbrinutosti Roma. Osim toga, države članice trebale bi voditi računa o tome da djelotvorno iskoriste europske strukturne i investicijske fondove za smanjenje stambene segregacije i poboljšanje pristupa primjerenom smještaju.

MIŠLJENJE FRA-e 4.3.

Države članice EU-a trebale bi poboljšati svoju metodologiju prikupljanja podataka i alate za praćenje napretka u uključivanju Roma kako bi mogle prikupiti podatke o jednakosti u ključnim tematskim područjima na koja se odnosi Preporuka Vijeća o djelotvornim mjerama integracije Roma u državama članicama iz 2013. Na temelju tih podataka trebali bi se moći djelotvorno pratiti napori uloženi u svrhu desegregacije na nacionalnoj i lokalnoj razini u potpunosti u skladu s propisima o zaštiti osobnih podataka.

Člankom 34. Povelje posebno se priznaje i poštuje pravo na socijalnu pomoć i pomoć u vezi sa stanovanjem kako bi se osigurao dostojan život svima koji nemaju dovoljno sredstava, u skladu s pravilima utvrđenima pravom EU-a i nacionalnim pravom, s ciljem borbe protiv socijalne isključenosti i siromaštva. Osim toga, u međunarodnim instrumentima u području ljudskih prava, kao što su Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima i Europska socijalna povelja (revidirana verzija), od država se zahtijeva da svakome zajamče primjeren standard stanovanja.

Unatoč tomu, mnogi Romi i dalje žive u segregiranim sredinama, često u izrazito lošim uvjetima. Kada Romi žive u kućama ili nastambama bez građevinske dozvole, lokalne vlasti ih u nekim slučajevima i dalje izbacuju ne poštujući pritom jamstva utvrđena međunarodnim pravom o ljudskim pravima, zbog čega mnogi postaju beskućnici.

Segregacija na temelju etničkog podrijetla čini povredu članka 21. Povelje EU-a o temeljnim pravima koji se odnosi na nediskriminaciju te članka 3. o jednakim mogućnostima i članka 19. o stanovanju iz europskog stupa socijalnih prava.

Mjere za ukidanje segregacije trebale bi se temeljiti na podacima raščlanjenim prema etničkom podrijetlu. Većina država članica EU-a trenutačno nema dovoljno takvih podataka. Neke države članice opiru se prikupljanju podataka ili priznavanju potrebe za prikupljanjem podataka raščlanjenih prema etničkom podrijetlu. Takvi će podatci biti nužni za praćenje predloženih uvjeta koji omogućuju provedbu i koji su primjenjivi na Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond plus i Kohezijski fond. Jednim od kriterija za ispunjenje uvjeta koji omogućuje provedbu br. 4, „Europa s istaknutijom socijalnom komponentom provedbom europskog stupa socijalnih prava“, konkretno se traži da nacionalne strategije za integraciju Roma obuhvaćaju mjere za sprečavanje i ukidanje segregacije.



5

AZIL, VIZE, MIGRACIJA, GRANICE I INTEGRACIJA

Poštovanje temeljnih prava na granicama nastavilo je biti jedan od najvećih izazova u pogledu ljudskih prava u EU-u. Zabilježena su stradavanja na moru, prijetnje humanitarnim brodovima za spašavanje, navodi o nasilju i neformalnom sprečavanju napredovanja. U nekoliko država članica podnositelji zahtjeva za azil i dalje su bili suočeni s prenapučenosti smještajnih prostora i beskućništvom. U okviru prvog petogodišnjeg ciklusa evaluacija Schengena zabilježeni su nedostaci kad je riječ o poštovanju temeljnih prava u politikama vraćanja, a manje ih je bilo u upravljanju državnom granicom. EU je donio zakonodavstvo koje pruža pravnu osnovu za interoperabilnost njegovih opsežnih informacijskih sustava. Instrumenti kojima su uređeni ti sustavi sadržavaju jamstva, ali njihova djelotvornost ovisi o tome kako se provode. Istodobno se povećalo zadržavanje djece u useljeništvu. Djeca bez pratnje koja su navršila 18 godina i dalje su bila suočena s problemima u ostvarivanju svojih prava i pristupu uslugama, što otežava njihovo socijalno uključivanje.

Poštovanje temeljnih prava na granicama i dalje je jedan od najvećih izazova u EU-u. I 2019. godine zabilježeni su navodi o nasilju i neformalnom sprečavanju napredovanja. Istodobno su ljudi stradavali na moru pokušavajući doći do EU-a, a humanitarni brodovi za spašavanje bili su izloženi prijetnjama. Zbog dugih čekanja na iskrcaj migranata i izbjeglica spašenih na moru bila je ugrožena njihova sigurnost i tjelesni integritet. Povećane ovlasti EU-a na granicama donose veću odgovornost u pogledu temeljnih prava. Zakonodavac EU-a Frontexu je pružio razne interne alate za zaštitu temeljnih prava.

MIŠLJENJE FRA-e 5.1.

Države članice EU-a trebale bi provoditi snažnije preventivne mjere protiv svih oblika zlostavljačkog ponašanja službenika tijela za izvršavanje zakonodavstva. Također bi trebale učinkovito istražiti sve vjerodostojne navode o prisilnom udaljenju ili vraćanju koje provode službenici tijela za izvršavanje zakonodavstva na granicama te o njihovu nasilnom ponašanju, a posebno navode koje objave službena nacionalna tijela za ljudska prava. Trebale bi surađivati s odgovarajućim međunarodnim organizacijama i trećim zemljama kako bi osigurale siguran, brz i predvidljiv iskrcaj migranata i izbjeglica spašenih na moru tako da se on izvrši u skladu s načelom zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja. Agencija za europsku graničnu i obalnu stražu trebala bi se pobrinuti za djelotvorno provođenje svih odredbi o temeljnim pravima u svojoj novoj uredbi.



MIŠLJENJE FRA-e 5.2.

Radi promicanja prava djeteta na zaštitu i skrb u skladu s međunarodnim pravom i pravom EU-a, EU i njegove države članice trebali bi uspostaviti vjerodostojne i djelotvorne sustave u okviru kojih ne bi bilo potrebno zadržavati djecu u svrhu azila i vraćanja. To bi trebalo biti tako bez obzira na to nalaze li se djeca u EU-u bez pratnje ili u pratnji obitelji.

MIŠLJENJE FRA-e 5.3.

Europska komisija trebala bi se pri evaluacijama Schengena više usmjeriti na mjere za zaštitu temeljnih prava iz Zakonika o schengenskim granicama, uključujući pridržavanje načela zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja.

MIŠLJENJE FRA-e 5.4.

Pri uvođenju u uporabu opsežnih informacijskih sustava i procjeni njihova učinka na temeljna prava Europska komisija trebala bi u potpunosti iskoristiti znanje i iskustvo tijela i agencija specijaliziranih za ljudska prava na nacionalnoj razini i razini EU-a.

EU i njegove države članice trebali bi u sve tehničke specifikacije za rad opsežnih informacijskih sustava i njihovu interoperabilnost ugraditi snažne odredbe o temeljnim pravima, posebno kad je riječ o zaštiti podataka i zahtjevima u pogledu zabrane diskriminacije. To je potrebno kako bi se zajamčilo da industrija koja izrađuje takve sustave propisno vodi računa o potrebi za usklađivanjem s odgovarajućim odredbama međunarodnog prava i prava EU-a. Potencijalne mjere mogle bi obuhvaćati obvezujući uvjet uključivanja stručnjaka za zaštitu podataka i ljudska prava u timove koji rade na razvoju tehnologije kako bi se zajamčilo da se idejnim projektom poštuju temeljna prava.

MIŠLJENJE FRA-e 5.5.

U novom akcijskom planu o integraciji i uključivanju koji je predviđen za 2020. Europska komisija trebala bi istaknuti potrebu da se maloljetnicima bez pratnje nastavi pružati potpora pri prelasku u odraslu dob. Ujedno bi trebala potaknuti države članice EU-a da u potpunosti iskoriste mogućnosti koje nudi nacionalno pravo.

Iako se u pravu EU-a ne zabranjuje zadržavanje djece u migracijskom kontekstu, iz Povelje i sudske prakse Europskog suda za ljudska prava (ESLJP) proizlaze strogi zahtjevi. Oduzimanje slobode djetetu koje podnosi zahtjev za azil ili se nalazi u postupku povratka isključivo je krajnja izvanredna mjera. Međutim, zadržavanje djece u useljeništvu u EU-u često u praksi nije izvanredna mjera.

Mehanizam evaluacije i praćenja Schengena služi za praćenje provedbe schengenske pravne stečevine, cjeline prava EU-a donesene kako bi se kompenziralo nepostojanje kontrola na unutarnjim granicama. U okviru prvog petogodišnjeg ciklusa evaluacija Schengena utvrđeni su nedostaci kad je riječ o zaštiti temeljnih prava u politikama vraćanja, a manje ih je bilo u upravljanju državnim granicom.

U području slobode, sigurnosti i pravde EU je uspostavio tri opsežna informacijska sustava te je donio zakonodavstvo za uspostavu još tri takva sustava. Takvi informacijski sustavi pomažu u upravljanju migracijama, azilom, granicama i policijskom suradnjom te naposljetku pridonose jačanju unutarnje sigurnosti. EU je omogućio interoperabilnost svojih opsežnih informacijskih sustava te je pritom uključio relevantne mjere za zaštitu temeljnih prava. Međutim, u sustavima se ta jamstva moraju primjenjivati u praksi. U skladu s uredbama o interoperabilnosti Komisija mora procijeniti učinak interoperabilnosti na temeljna prava i pravo na nediskriminaciju.



Kada navršše 18 godina, djeca bez pratnje suočavaju se s problemima u ostvarivanju svojih prava i pristupu uslugama. To otežava njihov put prema socijalnom uključivanju. Mnoge države članice EU-a imaju mjere za ciljanu potporu tim osobama i nakon što navršše 18 godina. Međutim, u praksi vrlo mali broj djece doista dobije takvu potporu.



6

INFORMACIJSKO DRUŠTVO, PRIVATNOST I ZAŠTITA PODATAKA

Godina 2019. prva je cijela godina primjene Opće uredbe o zaštiti podataka. Nadzorna tijela za zaštitu podataka, s novim proširenim mandatom, predvodila su postupak provedbe u cijelom EU-u. Pred njima je bilo veliko radno opterećenje u stalnom porastu. Organizacije civilnog društva specijalizirane za zaštitu podataka pokazale su se snažnim saveznicima u provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka. Istodobno je kontinuirani razvoj novih tehnologija, kao što su umjetna inteligencija i prepoznavanje lica, nastavio donositi izazove za temeljna prava, uključujući one u pogledu privatnosti i zaštite podataka. Kao i prethodnih godina, zlouporaba osobnih podataka i novih tehnologija predstavljala je prijetnju za temeljna prava i demokratske postupke. Nastavili su se javljati problemi nezakonitih internetskih sadržaja i dezinformiranja, što je nacionalnim i međunarodnim dionicima bio poticaj da promisle o pravnim i tehničkim mogućnostima za djelotvorno rješavanje tih problema.

Otkad je Opća uredba o zaštiti podataka stupila na snagu, nadzorna tijela za zaštitu podataka suočavaju se s dosad nezabilježenim radnim opterećenjem. U većini se država članica EU-a broj istraga i pritužbi udvostručio. Kontakti s javnim i privatnim subjektima koji obrađuju osobne podatke ponegdje su se i utrostručili. Nadzorna tijela istodobno su trebala organizirati informativne i edukacijske aktivnosti kako bi zahtjeve u pogledu zaštite podataka objasnila i pojedincima i stručnjacima za zaštitu podataka.

Veći je broj nadzornih tijela za zaštitu podataka 2019. radio s pojačanim financijskim i ljudskim resursima, ali je više tih nadzornih tijela istaknulo da to još ne ispunjava potrebe radnog opterećenja. To bi naposljetku moglo ugroziti izvršavanje njihovih mandata.



MIŠLJENJE FRA-e 6.1.

Države članice EU-a trebale bi se pobrinuti da nacionalna nadzorna tijela za zaštitu podataka primaju dovoljne resurse da bi mogla djelotvorno izvršavati svoje mandate. Države članice EU-a trebale bi poduzeti neovisna i objektivna ispitivanja radnog opterećenja nacionalnih nadzornih tijela za zaštitu podataka kako bi se procijenilo omogućuju li im trenutačni proračuni i ljudski resursi da uspješno izvršavaju svoje mandate i zadaće.



MIŠLJENJE FRA-e 6.2.

Države članice EU-a trebale bi osigurati dostatno financiranje kvalificiranih organizacija civilnog društva, koje su ključan dio u primjeni i izvršavanju pravila o zaštiti podataka. Države članice EU-a snažno se potiču da iskoriste uvodnu odredbu članka 80. stavka 2. Opće uredbe o zaštiti podataka u nacionalnim zakonima kako bi kvalificiranim organizacijama civilnog društva omogućile da podnesu pritužbu zbog povrede zaštite podataka neovisno o ovlaštenju ispitanika.

MIŠLJENJE FRA-e 6.3.

Zakonodavac EU-a i nacionalni zakonodavci trebali bi se pobrinuti da se u budućim i sadašnjim regulatornim okvirima i pripremnom radu na zakonodavstvu razmatra i promiče transparentnost i temeljite procjene učinka na temeljna prava kad god se primjenjuju tehnologije umjetne inteligencije. Nadzor koji provode neovisna nadzorna tijela usto ima ključnu ulogu u jamčenju odgovornosti, pouzdanosti i pravednosti.

Pravno i tehničko znanje i iskustvo kvalificiranih organizacija civilnog društva ključni su za primjenu pravâ na zaštitu podataka i privatnost. Pravo ispitanika da ovlasti neprofitno tijelo, organizaciju ili udruženje da ga zastupa, utvrđeno člankom 80. stavkom 1. Opće uredbe o zaštiti podataka, pozitivan je korak. Međutim, mali je broj država članica iskoristio članak 80. stavak 2., koji im daje mogućnost da takvim tijelima omoguće da pokrenu pravni postupak bez ovlaštenja ispitanika.

Kao i u slučaju nadzornih tijela, radno opterećenje organizacija civilnog društva u smislu istraga i pritužbi znatno se povećalo od stupanja na snagu Opće uredbe o zaštiti podataka. Međutim, one su suočene s dodatnim problemima zbog oskudnih resursa. Ujedno je teško pribaviti dokaze o mogućim povredama temeljnih prava zbog s time povezane tehničke kompleksnosti.

Europska unija stremi k tomu da predvodi u utrci za inovacijama i razvojem alata umjetne inteligencije. Veći broj država članica EU-a koje primjenjuju umjetnu inteligenciju u sektoru sigurnosti i društveno-gospodarskim sektorima suočavaju se s velikim izazovima u pogledu transparentnosti tehnologije. Unatoč trenutačnim naporima za povećanje osviještenosti o etičkoj uporabi umjetne inteligencije Europljani i dalje nisu svjesni posljedica za temeljna prava, kao što je pravo na privatnost ili nediskriminaciju, i točnog načina na koji se umjetna inteligencija primjenjuje. Na primjer, teško je dokazati diskriminaciju kada se pri automatiziranom donošenju odluka koriste složeni algoritmi. Osim toga, izrada profila automatiziranom obradom podataka može dovesti do socijalne isključenosti, što države članice smatraju velikim rizikom za društvo. Nekoliko sudskih predmeta već je potaknulo i utjecalo na promjene u oblikovanju politika i zakonodavnim postupcima. Nije jasno utvrđeno kako zaštititi temeljna prava i nadzirati poštovanje tih prava prije nego što dođe do stvarnih povreda.

U pet godina otkad je Sud Europske unije poništio Direktivu o zadržavanju podataka (2006/24/EZ) na razini EU-a i država članica nije zabilježen velik napredak kad je riječ o prilagođavanju postojećih pravila zahtjevima utvrđenima u sudskoj praksi Suda EU-a. Države članice svoje su napore ponajviše usmjerile na zahtjeve da tijela za izvršavanje zakonodavstva mogu zakonito pristupiti podacima kojima raspolažu pružatelji usluga. Međutim, osim nekoliko iznimki, većina je država članica zadržala opći sustav zadržavanja podataka koji obuhvaća sve pretplatnike i registrirane korisnike, sva sredstva elektroničke komunikacije i sve podatke o prometu i kojim se ne predviđaju razlikovanja, ograničenja ili iznimke ovisno o cilju. Nacionalni sudovi od Suda EU-a traže dodatna pojašnjenja kriterija koje je utvrdio u prethodnim predmetima te je u tijeku veći broj prethodnih postupaka.

MIŠLJENJE FRA-e 6.4.

Države članice EU-a trebale bi preispitati pravila o mogućnosti pružatelja usluga da zadržavaju podatke kako bi ta pravila uskladile sa zahtjevima iz sudske prakse Suda Europske unije.

7

PRAVA DJETETA



Trideset godina nakon donošenja Konvencije UN-a o pravima djeteta, 2019. godinu obilježile su nove promjene politika na razini EU-a. Nova Europska komisija posvetila se donošenju nove, sveobuhvatne strategije u pogledu prava djece. Među njezinim prioritetima bilo je donošenje jamstva EU-a za djecu. To je važno zbog činjenice da je, unatoč malom poboljšanju, svako četvrto dijete u Europi izloženo opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti. Ta je opasnost najveća kod djece u useljeništvu i djece roditelja slabijeg obrazovanja. Države članice morale su do lipnja 2019. prenijeti u nacionalno pravo Direktivu o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima. Međutim, nekoliko je država članica tijekom cijele godine još unosilo izmjene u nacionalne zakone. Europska komisija pokrenula je postupak zbog povrede prava protiv sedam država članica koje je nisu obavijestile o prenošenju zakonodavstva. Rok za prenošenje u nacionalno pravo Direktive o audiovizualnim medijskim uslugama, čija je svrha jačanje sigurnosti na internetu, određen je za 2020. U tom je pogledu zabilježen samo mali napredak. Istodobno je Europska komisija trebala pokrenuti postupak zbog povrede prava protiv 23 države članice jer nisu provele Direktivu o seksualnom zlostavljanju, iako je zabilježen porast seksualnog zlostavljanja putem interneta.

Gotovo svako četvrto dijete u EU-u i dalje je izloženo opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti. Zbog toga postoji zabrinutost u pogledu poštovanja članka 24. Povelje EU-a o temeljnim pravima, kojim se predviđa da „[d]jeca imaju pravo na zaštitu i brigu koja je potrebna za njihovu dobrobit“, i europskog stupa socijalnih prava, kojim je utvrđeno pravo djece na zaštitu od siromaštva. Europski parlament i Europska komisija izrazili su 2019. snažnu političku predanost borbi protiv siromaštva djece i donošenju jamstva EU-a za djecu. Da bi doista došlo do njegova donošenja, potrebno je da institucije EU-a, uključujući Vijeće EU-a, i države članice zadrže tu snažnu političku predanost.

Jamstvo EU-a za djecu trebalo bi omogućiti da sva djeca koja žive u siromaštvu, osobito djeca u bespomoćnom položaju, imaju pristup odgovarajućoj prehrani, pristojnom smještaju te besplatnoj zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju i ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. To bi pridonijelo ispunjavanju pravnih obveza EU-a i država članica u području prava djeteta, a pomoglo bi i u ispunjenju velike obveze politike da se nijedna skupina ne zapostavi, koja je preuzeta u okviru Programa održivog razvoja do 2030.

Europski parlament naglasio je važnost odgovarajućeg financiranja u svrhu potpore jamstvu za djecu i na razini EU-a i na nacionalnoj razini. Predložio je da države članice za potporu jamstvu za djecu dodijele najmanje 5,9 milijardi eura iz Europskog socijalnog fonda plus za programsko razdoblje 2021.-2027.

MIŠLJENJE FRA-e 7.1.

Zakonodavac EU-a trebao bi se pobrinuti da buduće jamstvo EU-a za djecu dobije dovoljna sredstva iz fondova EU-a i da to bude poseban prioritet ulaganja u programskom razdoblju 2021.-2027. Institucije EU-a trebale bi razmotriti to da donesu preporuku u pogledu jamstva EU-a za djecu kako bi pružile smjernice za njezinu djelotvornu provedbu. To bi trebalo obuhvaćati plan djelovanja i konkretne mjere politike uzimajući u obzir pravne obveze i obveze u okviru politike. U okviru europskog semestra trebalo bi s obzirom na tu preporuku ponovno ispitati redovita izvješća o napretku i relevantne informacije uključiti u preporuke za pojedine zemlje, posebno s obzirom na to da će se sredstva EU-a koristiti za potporu provedbi.

MIŠLJENJE FRA-e 7.2.



Države članice EU-a trebale bi prenijeti Direktivu o postupovnim jamstvima kako bi zajamčile da se postupovna jamstva za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima doista primjenjuju. Trebale bi pridonijeti njezinoj provedbi na način da pravnim stručnjacima koji su uključeni u kaznene postupke pruže stručno vodstvo i osposobljavanje. Europska komisija mogla bi dodatno poduprijeti države članice EU-a, na primjer na način da im pruži dodatne zakonodavne smjernice i olakša razmjenu praktičnih iskustava među državama članicama. Države članice EU-a i Europska komisija trebale bi procijeniti i razmotriti iskustva i stajališta same djece o tome koliko se djelotvorno primjenjuju ta postupovna jamstva.

MIŠLJENJE FRA-e 7.3.



Države članice EU-a trebale bi, u suradnji s pružateljima usluga i relevantnim dionicima civilnog društva, utvrditi i uspostaviti odgovarajuće mjere za pružanje jasnih informacija o primjeni Opće uredbe o zaštiti podataka na djecu radi uspostavljanja ravnoteže između obveze zaštite djece i potrebe da se djeci omogući pristup internetu. Kako bi se zajamčila zaštita djece, Europska komisija trebala bi pridonijeti postizanju sporazuma između država članica i pružatelja usluga o standardu u pogledu alata za provjeru dobi.

MIŠLJENJE FRA-e 7.4.



Države članice EU-a trebale bi započeti ili nastaviti postupak prenošenja Direktive o audiovizualnim medijskim uslugama. To bi trebale učiniti u uskoj suradnji s pružateljima usluga i relevantnim dionicima civilnog društva. Također bi trebale posebnu pozornost posvetiti suzbijanju seksualnog zlostavljanja djece putem interneta, osobito dijeljenja dječje pornografije, kao što se zahtijeva u članku 28.b Direktive.

Države članice EU-a trebale bi poduzeti sve što je potrebno da pravilno prenesu Direktivu o seksualnom zlostavljanju i pobrinuti se za donošenje zakonodavstva i odgovarajućih mjera politike. Trebale bi biti usmjerene na to da uspješno sprečavaju kaznena djela seksualnog zlostavljanja, da zaštite žrtve na način primjeren njihovoj dobi i kazneno gone počinitelje bilo kojeg oblika seksualnog zlostavljanja putem interneta.

Države članice EU-a morale su prenijeti Direktivu o postupovnim jamstvima (2016/800/EU) u nacionalno pravo do 11. lipnja 2019. Tom se direktivom pružaju postupovna jamstva za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima. To uključuje pravo na obranu i pretpostavku nedužnosti, koji su utvrđeni u članku 48. Povelje EU-a o temeljnim pravima, i primarni cilj zaštite interesa djeteta, utvrđen u članku 24. Povelje. U njezinoj se preambuli poziva na uzimanje u obzir Smjernica Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci.

Međutim, do roka je samo 13 država članica obavijestilo Komisiju da je u cijelosti prenijelo Direktivu. Europska komisija pokrenula je postupak zbog povrede protiv sedam država članica koje je nisu o tome obavijestile.

U članku 24. Povelje EU-a o temeljnim pravima utvrđuje se da djeca imaju pravo na zaštitu i pravo da ih se sasluša. Ta su prava u svijetu interneta često ugrožena.

U Općoj uredbi o zaštiti podataka navodi se da, kad je riječ o djeci mlađoj od 16 godina, osoba koja ima roditeljsku odgovornost za dijete mora dati privolu ili odobriti obradu njegovih osobnih podataka u pogledu usluga informacijskog društva koje se nude izravno djeci. Međutim, države članice mogu za privolu predvidjeti nižu dobnu granicu, pod uvjetom da ona nije niža od 13 godina. Države članice odredile su za to različite dobne granice u rasponu od 13 do 16 godina. Stručna višedionička skupina Europske komisije za primjenu Opće uredbe o zaštiti podataka napomenula je da nema dovoljno smjernica o dobnim granicama za davanje privole i alate za provjeru dobi.

Prenošenje revidirane Direktive o audiovizualnim medijskim uslugama (Direktiva (EU) 2018/1808) u nacionalno pravo, s rokom u rujnu 2020., nije mnogo napredovalo. Direktivom se uređuje pristup djece svim audiovizualnim medijima, uključujući primjerice platforme za dijeljenje videosadržaja kao što su YouTube i Instagram. U njoj se od država članica zahtijeva i da poduzmu odgovarajuće mjere protiv dječje pornografije.

U isto je vrijeme zabilježen porast seksualnog zlostavljanja djece putem interneta. Europska komisija 2019. godine pokrenula je postupak zbog povrede prava protiv 23 države članice EU-a jer nisu provele Direktivu o seksualnom zlostavljanju (2011/93/EU).

8

PRISTUP PRAVOSUĐU

Institucije EU-a 2019. godine radile su na tome da se poboljša pristup žrtava pravosuđu i naknadi štete. Vijeće EU-a pozvalo je na donošenje nove strategije u pogledu prava žrtava. To potvrđuje da i dalje postoje nedostaci u pogledu zaštite žrtava i ujedno pokazuje predanost država članica da poboljšaju prava žrtava. Vijeće je pozvalo FRA-u i druge agencije EU-a da podrže države članice u njihovim nastojanjima. Neke su se države članice i 2019. protivile Istanbulskoj konvenciji. To je izazvalo snažan odgovor Europskog parlamenta, koji je zatražio od Suda Europske unije da ispita različite aspekte odgovarajuće pravne osnove za pristupanje EU-a Konvenciji. Istodobno je i dalje bila u pitanju neovisnost sudova. Oni su istaknuli potrebu za djelotvornijom koordinacijom mjera za održavanje vladavine prava. Europska komisija izdala je plan za djelovanje u kojem je predložila takozvani „ciklus revizije vladavine prava“.

Gotovo u polovici država članica EU-a 2019. doneseno je ili je stupilo na snagu zakonodavstvo u svrhu uspješnije provedbe Direktive o pravima žrtava (2012/29/EU). Međutim, nisu zabilježene važnije promjene u pogledu prava žrtava na sudjelovanje u postupku.

Nekoliko je država članica ispravilo veliki nedostatak u jamčenju prava žrtava tako što su prvi put omogućile usluge potpore žrtvama za sve kategorije žrtava kaznenih djela. Neke su države članice poduzele mjere za zaštitu žrtava tijekom postupka i sprečavanje sekundarne viktimizacije.

Vijeće EU-a donijelo je 3. prosinca 2019. zaključke o pravima žrtava. U njima se dijelom koriste dokazi navedeni u izvješćima FRA-e iz 2019. o pravdi za žrtve nasilnih kaznenih djela. U zaključcima se prepoznaje da je nužno donijeti mjere za poboljšanje pristupa žrtava pravosuđu i naknadi štete. Također se poziva Europsku komisiju da izradi strategiju EU-a za razdoblje 2020.–2024. u pogledu prava žrtava u budućnosti.



MIŠLJENJE FRA-e 8.1.

Države članice EU-a potiču se da ustraju u svojim nastojanjima za djelotvorno ostvarivanje prava žrtava u praksi. Posebnu bi pozornost trebale posvetiti uvođenju mjera kojima bi žrtvama zajamčile da mogu pristupiti naknadi štete tijekom kaznenog postupka i da kao žrtve nasilnih kaznenih djela prime primjerenu naknadu za štetu koju su time pretrpjele. Države članice EU-a trebale bi i više raditi na tome da žrtve dobiju odgovarajuću ulogu u relevantnim sudskim postupcima.



MIŠLJENJE FRA-e 8.2.

EU i sve države članice EU-a koje to još nisu učinile pozivaju se da ratificiraju Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija). FRA potiče države članice da isprave nedostatke u nacionalnom zakonodavstvu koji se odnose na zaštitu žena koje su žrtve nasilja.

MIŠLJENJE FRA-e 8.3.

EU i njegove države članice potiču se da poduzmu dodatne mjere i osnaže suradnju kako bi očuvali i ojačali neovisnost sudstva kao ključnog elementa vladavine prava. Rad u vezi s prijedlogom o novom ciklusu revizije vladavine prava mogao bi uključivati izdavanje boljih smjernica za države članice EU-a kako bi mogle prepoznati i rješavati sve moguće probleme u pogledu vladavine prava. Usto bi predmetne države članice EU-a trebale poduzeti hitne mjere kako bi osigurale punu usklađenost s relevantnim presudama Suda Europske unije i postupile u skladu s preporukama kao što su one koje izdaje Europska komisija u okviru procedure za zaštitu vladavine prava.

Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija) 2019. ratificirala je Irska, čime je ukupan broj država članica EU-a koje su do kraja 2019. ratificirale Konvenciju porastao na 21. Više država članica poduzelo je mjere za kriminaliziranje svih radnji seksualne naravi bez pristanka druge osobe, kao što je utvrđeno u članku 36. Istanbulske konvencije, umjesto ograničavanja kaznenih djela kao što je silovanje na situacije koje uključuju silu ili fizičko nasilje.

EU je snažno nastojao osigurati da Konvenciju ratificiraju i EU i sve države članice uz glasno protivljenje nekih država članica unatoč tomu što su potpisale Konvenciju.

Neovisno sudstvo temelj je vladavine prava i pristupa pravosuđu (vidjeti članak 19. UEU-a, članak 67. stavak 4. UFEU-a i članak 47. Povelje EU-a o temeljnim pravima). U području pravosuđa problemi su bili izraženiji u nekoliko država članica, posebno oni u pogledu neovisnosti pravosuđa. To je Europsku komisiju potaknulo da donese plan za djelovanje u svrhu jačanja vladavine prava. Predložila je ciklus revizije vladavine prava. U njemu će sudjelovati i Europski parlament i Vijeće EU-a, a primjenjivat će se na sve države članice EU-a, s posebnim naglaskom na onim zemljama u kojima su opasnosti utvrđene.



9

NAPREDAK U PROVEDBI KONVENCIJE O PRAVIMA OSOBA S INVALIDITETOM

U 2019., deset godina nakon što je Vijeće u studenome 2009. donijelo Odluku o sklapanju Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom od strane Europske zajednice, zabilježen je velik napredak u tom pogledu. To će zacrtati smjer drugog desetljeća provedbe Konvencije u EU-u i njegovim državama članicama. Prvi put je imenovan posebni europski povjerenik za ravnopravnost, koji je zadužen za provedbu Konvencije o pravima osoba s invaliditetom. Donesen je Europski akt o pristupačnosti, kojim su uvedeni opći zahtjevi u pogledu pristupačnosti odabranih proizvoda i usluga. Europski parlament i Vijeće EU-a sklopili su preliminarni sporazum o jeziku izražavanja o invaliditetu i pristupačnosti kad je riječ o europskim strukturnim i investicijskim fondovima. Započela je evaluacija strategije za osobe s invaliditetom 2010.–2020. Njezini će zaključci pridonijeti budućoj strategiji EU-a za osobe s invaliditetom. Istodobno su države članice poduzele mjere kako bi osobama s invaliditetom zajamčile uključivo obrazovanje i jednake mogućnosti zapošljavanja. Više država članica poduzelo je i mjere za osiguravanje pristupačnosti izgrađenog okoliša za sve osobe. Izmjene nacionalnih izbornih zakona donijele su osobama s invaliditetom znatno veće mogućnosti za sudjelovanje na europskim izborima, ali pristupačnost je i dalje predstavljala problem.



MIŠLJENJE FRA-e 9.1.

U okviru strategije EU-a za osobe s invaliditetom za razdoblje nakon 2020. trebalo bi uzeti u obzir sve preporuke iz zaključnih napomena Odbora za prava osoba s invaliditetom donesenih 2015.

Konkretnije, strategijom EU-a za osobe s invaliditetom za razdoblje nakon 2020. trebalo bi zajamčiti:

- da se odredbe Konvencije o pravima osoba s invaliditetom odraze u svim relevantnim područjima prava, politika i programa EU-a, među ostalim o uporabi novih tehnologija,
- da osobe s invaliditetom, njihove predstavničke organizacije i relevantne organizacije civilnog društva na odgovarajući način sudjeluju u provedbi i praćenju nove strategije,
- da se u svim institucijama, tijelima i agencijama EU-a odrede na odgovarajući način koordinirane kontaktne točke za osobe s invaliditetom,
- da se relevantni podatci koje prikupe države članice raščlanjuju na način koji omogućuje praćenje provedbe Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

MIŠLJENJE FRA-e 9.2.

EU i njegove države članice trebali bi zajamčiti da se pri isplati sredstava iz europskih strukturnih i investicijskih fondova u potpunosti poštuju prava osoba s invaliditetom utvrđena u Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom i Povelji EU-a o temeljnim pravima. To će u najvećoj mogućoj mjeri povećati potencijal fondova EU-a za pružanje potpore samostalnom životu. U tom bi pogledu EU trebao donijeti nove uvjete koji omogućuju provedbu kojima će se utvrditi djelotvoran način provedbe Povelje EU-a o temeljnim pravima i Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, kako je utvrđeno u Uredbi o zajedničkim odredbama koju je Europska komisija predložila za višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021.–2027. Kako bi se omogućilo djelotvorno praćenje fondova i njihovih rezultata, EU i njegove države članice trebali bi poduzeti mjere za uključivanje organizacija osoba s invaliditetom i službenih nacionalnih tijela za ljudska prava u odbore za praćenje europskih strukturnih i investicijskih fondova. Dodjela ljudskih resursa i odgovarajućih financijskih sredstava tim organizacijama i tijelima te izdvajanje sredstava EU-a za tu svrhu pridonijet će djelotvornosti predloženih uvjeta koji omogućuju provedbu.

MIŠLJENJE FRA-e 9.3.

Države članice EU-a koje još nisu ugovorne strane Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom trebale bi razmotriti poduzimanje potrebnih mjera za njegovu ratifikaciju kako bi se taj fakultativni protokol u potpunosti ratificirao u cijeloj Europskoj uniji. EU bi isto tako trebao razmotriti poduzimanje brzih mjera za pristupanje Fakultativnom protokolu.

Postignuta je većina ciljeva Europske strategije za osobe s invaliditetom 2010.–2020., a najveći dio sudionika u evaluaciji strategije u 2019., provedenoj u ime Komisije, smatrao je da strategija ima dodanu vrijednost. Istaknuli su i konkretne rezultate strategije kao što je Europski akt o pristupačnosti. To pokazuje koliko je važno da postoji takav dokument politike za usmjeravanje djelovanja na razini EU-a.



Europski strukturni i investicijski fondovi (ESIF) imaju važnu ulogu u brojnim područjima politike, među ostalim u pružanju potpore nacionalnim mjerama za omogućavanje samostalnog života. Privremeni sporazum između Europskog parlamenta i Vijeća o predloženim propisima za razdoblje financiranja 2021.–2027. obuhvaća važna jamstva temeljnih prava, posebno kad je riječ o predloženim uvjetima koji omogućuju provedbu i većoj ulozi odbora za praćenje. Civilno društvo, uključujući organizacije osoba s invaliditetom i nacionalna tijela za ljudska prava, može imati važnu ulogu u uspješnom praćenju uporabe sredstava iz fondova.



Šest država članica i EU nisu ratificirali Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom. Njime se pojedincima omogućuje podnošenje pritužbi Odboru za prava osoba s invaliditetom, a Odboru pokretanje povjerljivih istraga nakon primitka „pouzdanih obavijesti da država potpisnica ozbiljno i sustavno krši prava“ iz Konvencije (članak 6.).



Godina 2019. donijela je i napredovanja i nazadovanja u pogledu zaštite temeljnih prava. U *Izvešću FRA-e o temeljnim pravima 2020.* daje se pregled važnih promjena u EU-u u razdoblju od siječnja do prosinca 2019. i iznose mišljenja FRA-e o njima. U izvješću se ističu postignuća, ali i područja koja još izazivaju zabrinutost te se daje uvid u glavna pitanja koja su predmet rasprava o temeljnim pravima u cijelom EU-u.



Naglasak je ove godine na trenutačnoj primjeni Povelje EU-a o temeljnim pravima. U ostalim poglavljima raspravlja se o jednakosti i nediskriminaciji, rasizmu, ksenofobiji i srodnim oblicima nesnošljivosti, integraciji Roma, azilu i migracijama, informacijskom društvu, privatnosti i zaštiti podataka, pravima djeteta, pristupu pravosuđu te napretku u provedbi Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.



PROMOTING AND PROTECTING YOUR FUNDAMENTAL RIGHTS ACROSS THE EU —

Fundamental Rights Report 2020 (Izvešće o temeljnim pravima 2020.) koje je objavila FRA u cijelosti je dostupno na adresi

<https://fra.europa.eu/en/publication/2020/fundamental-rights-report-2020>

Pogledajte i povezane publikacije FRA-e:

- FRA (2020.), *Izvešće o temeljnim pravima 2020. – Mišljenja FRA-e*, Luxembourg, Ured za publikacije, <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/fundamental-rights-report-2020-fra-opinions> (dostupno na sva 24 službena jezika EU-a),
- FRA (2020.), *Ten years on: unlocking the Charter's full potential* (Deset godina primjene: ostvarivanje punog potencijala Povelje), Luxembourg, Ured za publikacije, <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/frr-focus-ten-years-charter> (dostupno na engleskom i francuskom jeziku).

Prethodna godišnja izvješća FRA-e o problemima i postignućima u području temeljnih prava u Europskoj uniji dostupna su na [internetskim stranicama](#) Agencije (na engleskom, francuskom i njemačkom jeziku).

DODATNE INFORMACIJE



FRA – AGENCIJA EUROPSKE UNIJE ZA TEMELJNA PRAVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Beč – Austrija
Tel. +43 158030-0 – Faks +43 158030-699
fra.europa.eu

 facebook.com/fundamentalrights
 twitter.com/EURightsAgency
 linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency



Ured za publikacije
Europske unije